

2008 RUSYA-GÜRCİSTAN SAVAŞI VE SAVAŞ SONRASI BÜYÜK VE BÖLGESEL GÜÇLERİN TEPKİ VE POLİTİKALARI

 Gökhan ALPTEKİN^a

Öz

Sovyetlerin dağılmasından sonra Soğuk Savaşın bitişi ilan edilmiş ve hatta tarihin sonu senaryoları yazılmıştır. Ancak bu dönemde dünyanın şahit olduğu bir olay ezberleri bozmuştur. 2008 yılında yaşanan Rusya-Gürcistan Savaşı beş gün gibi kısa bir süre sürmesine rağmen etkileri uzun süreli olmuştur. Hatta kendinden sonra Ukrayna'da yaşananlara benzer karışıklıkların önünü açtığı dahi söylenebilir. Bölgede yaşanan olaylar göz önüne alındığında, Güney Kafkasya ve komşuları gelecekte de jeopolitik ve enerji politikaları açısından büyük güçlerin mücadelesine sahne olacak gibi görünmektedir. Özellikle Türkiye'nin konumu ile doğrudan ilgili olan bu çatışma kısa zamanda tüm dünyanın dikkatlerini bölge üzerine çekmiştir. Dünyanın tekrar çok kutupluluğa evrildiği ve Çin'in yükselen bir güç olarak küresel siyasette etkisini artırması sürecinde Asya ile Avrupa arasındaki önemli fay hatlarından biri olan Kafkasya'da yaşanan ve statüko değiştiren her olayın uzun vadeli etkilerinin olması kaçınılmazdır. Kuzey güney ve doğu batı uzanımındaki güç eksenlerinin kesişimi olan Güney Kafkasya'da yer alan Gürcistan'ın Batı ile kurduğu ilişkilerin Rusya'nın yakın çevresinde ortaya çıkan bir tehdit olarak algılanması, kısa süreli dahi olsa bir güç boşluğu yaratılmasına müsaade edilmediğini göstermiştir.

Soğuk Savaş sonrasında Rusya'nın toparlanma çabalarının ilk sert güç uygulaması olan 2008 Savaşı ilerleyen dönemlerde Ukrayna ve Suriye'de benzer müdahalelerin öncülü olmuştur. Aynı etkilere karşı aynı tepkileri göstererek yakın çevresini koruma konusunda en sert enstrümanları kullanmaktan çekinmeyen Rusya'nın ve ABD ile Avrupa devletlerinin güvenlik semsiyesi altına girme umuduyla hareket eden ve hatta bu uğurda Avrupa destekli birçok askeri misyona birlik gönderen Gürcistan'ın arasındaki savaş kısa sürmüş olsa da etkileri daha uzun yıllar hissedilecektir. Bu çalışma ile 2008 Rusya-Gürcistan Savaşı'nın seyrinin büyük ve bölgesel güçlerin perspektifinden incelenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Rusya-Gürcistan Savaşı, Türkiye, ABD, AB, NATO, Çin, Enerji.

^a Doktora öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, İstanbul/Türkiye, gokhanalptekin@yahoo.com

2008 RUSSIA-GEORGIA WAR AND RESPONSES AND POLICIES OF THE GREAT AND THE REGIONAL POWERS

Abstract

After the collapse of the Soviet Union, the end of the Cold War was declared and some scenarios about end-of-history were written. However, during this period, an event witnessed by the world changed the whole memory. Although the Russia-Georgia War in 2008 lasted for a short time like five days, its effects were long-lasting. It can even be said that this war led the way to similar turmoil, such as the ones that took place in Ukraine. Considering the events in the region, it seems that the South Caucasus and its neighbors will witness the struggle of great powers in terms of geopolitical and energy policies in the future. This conflict, which is directly related to Turkey's geolocation in particular, has managed to draw the attention of the whole world to the region in a short time. It is inevitable that any event which changes the status quo in the Caucasus - one of the important fault lines between Asia and Europe - will have long-term effects in the process of the world evolving into multipolarity and China as a rising, effective actor in global politics. Georgia is located in the South Caucasus at the intersection of the power axes in the north-south and east-west paths. The perception of Georgia's relations with the West as a threat in Russia's near abroad has shown that creating a power vacuum, even for a short time, will not be allowed by Russia.

The 2008 War, which was the first use of hard power of Russia's recovery efforts after the Cold War, became the precursor of similar interventions in Ukraine and Syria in the following periods. Despite the short duration of it, the war showed that Russia does not hesitate to use the hardest instruments to protect its near abroad by showing the same reactions to the same influences, and the war showed that Georgia, which even sent troops to many European-backed military missions for this reason, is in the hope of entering the security umbrella of the USA and European states. With this research, it is aimed to examine the before and after of the 2008 Russia-Georgia War from the perspective of great and regional powers in the world.

Keywords: Russia-Georgia War, Turkey, USA, EU, NATO, China, Energy.

РОССИЙСКО-ГРУЗИНСКАЯ ВОЙНА 2008 ГОДА И ПОСЛЕВОЕННАЯ ПОЛИТИКА ВЕЛИКИХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ ДЕРЖАВ

Аннотация

После распада Советского Союза было объявлено об окончании Холодной войны и даже написано несколько сценариев конца истории. Однако событие, свидетелем которого стал мир в этот период, изменило сложившийся образ мыслей. Российско-грузинская война в 2008 году длилась недолго (всего пять дней), но имела долгосрочные последствия. Можно даже сказать, что она подготовила почву для аналогичных потрясений на Украине. Кроме того, вероятно, Южный Кавказ и его соседи в будущем станут свидетелями геополитической борьбы великих держав (в частности, в сфере энергетики). Этот конфликт, учитывая географическое положение Турции, напрямую затрагивает, в частности, ее интересы. Вместе с тем он сумел за короткое время привлечь к региону внимание всего мира. Неизбежно, что любое событие, которое изменяет статус-кво на Кавказе (одной из важных линий разлома между Азией и Европой), будет иметь долгосрочные последствия, возвращая мир к многополярности

и усиливая растущее влияние Китая как эффективного участника глобальной политики. Грузия расположена на Южном Кавказе, на пересечении силовых осей север-юг и восток-запад. Россия воспринимает отношения Грузии с Западом как угрозу в своем ближнем зарубежье, поэтому для нее недопустимо здесь создания вакуума власти даже на короткое время.

Война 2008 года, как первое применение Россией (которая восстанавливается после Холодной войны) жесткой силы, стала предвестником аналогичных интервенций на Украине и в Сирии. Несмотря на ее кратковременность, война показала, что Россия, не колеблясь, использует самые жесткие инструменты для своей защиты в ближнем зарубежье, демонстрируя схожую реакцию на аналогичные же на него воздействия. Грузия, которая направляла свои войска во многие поддерживаемые Европой военные миссии, надеется войти в зону безопасности США и европейских государств. Цель этого исследования - изучить события до и после российско-грузинской войны 2008 года с точки зрения великих и региональных держав.

Ключевые слова: Российско-грузинская война, Турция, США, ЕС, НАТО, Китай, энергетика.

Giriş

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB), İkinci Dünya Savaşı sonrasında doğal dengeler üzerine kurulan iki kutuplu düzenin ABD karşısındaki dengeleyici unsuruydu. Ancak SSCB'nin dağılmasından sonra dünya tek kutuplu bir sisteme doğru evrilmeye başlamıştır. Uluslararası ilişkilerde tek kutuplu sistem tartışılmaya devam ederken Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ilk kez katıldığı 2007 Münih Güvenlik Konferansı'nda tek kutuplu dünya düzeninin kabul edilemeyeceğini, çok kutuplu bir dünya düzeninin gerekliliğini ve Rusya'nın da bunun içerisinde yer alacağını belirtmiştir.¹ Rusya'nın, bu tarihten itibaren günümüze kadar Putin'in sözlerinde belirttiği siyaseti uyguladığı ifade edilebilir. Özellikle Gürcistan ile yaşanan kısa süreli savaş sonucunda görüldüğü üzere Rusya, artık "yakın çevre"² politikasının daha aktif bir yürütücüsü olmuştur. Hatta Rusya'nın Gürcistan'a müdahalesinin, Batı'yla entegrasyonu hedefleyen Ukrayna'nın AB'ye ve NATO'ya katılma girişimi üzerinde caydırıcı bir etki yarattığı ifade edilebilir.³

Güney Kafkasya, kıtalararası köprü niteliği taşıyan ve doğu-batı, kuzey-güney Avrasya arasında enerji ve nakliye güzergahı olan önemli bir bölgedir.⁴ Bu özelliklerinden dolayı bölgede güvenliğin ve mevcut statükonun korunması için gerek bölgesel gerekse küresel anlamda hassas bir dengenin gözetilmesi gerektiği konusunda genel bir algı

¹ Glenn Diesen, *EU and NATO Relations with Russia: After the Collapse of the Soviet Union* (Abingdon: Routledge, 2016) 53-54. Ayrıca Bkz. Von Oliver Rolofs, "A Breeze of Cold War", *Munich Security Conference*, <https://www.securityconference.de/en/about/munich-moments/a-breeze-of-cold-war/> (Erişim Tarihi: 07.10.2021)

² Rusya'nın "yakın çevre" politikasını (near abroad policy) 1993'te ilan ettiği ifade edilebilir. Bu politikayla Rusya adeta eski Sovyet coğrafyasını ekonomi ve güvenlik açısından hayati önemi haiz çıkar alanı ilan etmiştir. Diğer bir deyişle bu politika Rusya'nın "Monroe Doktrini" olarak adlandırılabilir. Ayrıntı için bk. Erel Tellal, "Zümrüdüanka: Rusya Federasyonu'nun Dış Politikası", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 65 (2010): 206.

³ Robert E. Hamilton, "August 2008 and Everything After", *Foreign Policy Research Institute* (October 2018): 33.

⁴ Amanda Paul, "The EU and The South Caucasus: How far, how deep?", *Caspian Report Spring* (2013): 89.

oluşturmuştur. Ancak 2008’de meydana gelen savaş özellikle bölge ülkelerinde bu algıyı ciddi şekilde dönüştürmeye başlamıştır.⁵ Gürcistan’da meydana gelen bu savaş, yaklaşık 20 yılda inşa edilen Avrupa Güvenlik Mimarisini⁶ değiştirme girişiminde bulunan Rusya’nın ilk ciddi manifestosuydu.⁷ Gerek Rusya’nın politika değişimi gerekse enerji hatlarının güvenliği bu bölgeyi dünya gündemine getirmiş ve bölgede büyük güçlerin arasında bir rekabete yol açmıştır.

Bu makalede 2008 yılında meydana gelen ve beş gün süren Rusya–Gürcistan Savaşı’nın sebep sonuç ilişkileri bağlamında bir incelemesi yapılmıştır. Ayrıca savaş sürecinde etkili olduğu değerlendirilen büyük ve bölgesel güçlerin tepki ve politikaları ele alınmıştır. Bu kapsamda ilk bölümde özellikle Rusya ve Gürcistan arasındaki ilişkiler çerçevesinde savaş öncesi durum incelenmiştir. İkinci bölümde savaş sürecinin genel seyri, üçüncü bölümde savaşın geçtiği cepheler ve etki alanları ele alınmıştır. Dördüncü bölümde savaş sonrası dönemin detaylı bir incelemesi yapılmıştır. Beşinci bölümde büyük güçlerden ABD’nin, Çin’in, AB’nin ve bir kolektif savunma örgütü olan NATO’nun tepkileri ortaya konmaya çalışılmıştır. Altıncı bölümde ise bölgesel güçlerden Türkiye ve İran ile Güney Kafkasya ülkelerinden Azerbaycan ve Ermenistan açısından inceleme yapılmıştır.

1) Savaş Öncesi Durum

Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra bağımsızlığını ilan eden Abhazya ve Güney Osetya, Gürcistan tarafından tanınmamıştır ve bu konu kalıcı bir sorun haline gelmiştir. Gürcistan bu konuyla ilgili hedefine ulaşmak için bazı dönemlerde askeri yollara dahi başvurmuştur. Ancak bölgedeki etkisini yitirmek istemeyen Rusya 1991–1992, 2004 ve 2008 yıllarında Gürcistan ile karşı karşıya gelmiştir.⁸ Bu karşılaşmalardan en ses getireni hatta Üçüncü Dünya Savaşı senaryoları⁹ yazılmasına sebep olanı ise 2008 savaşıdır. 2004 yılında Gürcistan’daki yönetim değişikliğinden itibaren Rusya ile Gürcistan’ın gittikçe ayrışan politikalar izlemesi savaşın çıkmasında önemli bir etken olmuştur. Gürcistan’da “Gül Devrimi” gerçekleştirilerek 2004 yılında Devlet Başkanı olan Mihail Saakaşvili göreve başlamasından itibaren Batılı devletler ve NATO’ya dönük bir dış politika izlemeye başlamıştır. Öte yandan NATO’nun 1990’lardaki genişlemesi ve 1998-1999 Kosova Savaşı, Rusya’nın zayıflığını daha da net göstermişti.¹⁰ Saakaşvili’nin göreve

⁵ Charles King, “The Five-Day War: Managing Moscow After the Georgia Crisis”, *Foreign Affairs*, Vol.87/6 (Nov. 2008): 2.

⁶ Avrupa Güvenlik Mimarisi, Avrupa’nın yumuşak veya sert güç kullanarak kendi güvenliğini sağlamak amacıyla izlediği politikalar bütünüdür. AB, yumuşak güç unsurlarını kullanarak komşuluk ilişkileri geliştirmek suretiyle çevre ülkelerle ilişkiler geliştirilmeye çalışmaktadır. Avrupa Güvenlik Mimarisi ile AB, kendi çevresini üye olmayan ancak müttefik olan ülkelerle çevrelemeye çalışmaktadır. Bkz. Sanem Özer, “Bağımsızlık Sonrası Gürcistan-Avrupa Birliği İlişkileri”, *Uluslararası İlişkiler* 4/15 (Güz 2007): 109. Avrupa Güvenlik Mimarisi bir politikalar bütünüdür ve Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP) bunlardan bir tanesidir. AGSP, 1999 Amsterdam Antlaşması’nda genel hatlarına ulaştırılmış, 1999 Helsinki ve 2000 Nice Zirvelerinde netleştirilmiştir. 2003 yılında ise günümüzdeki haline ulaşmıştır. Bkz. Sertif Demir, “Avrupa Güvenlik Mimarisinin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’nin Bu Güvenlik Mimarisindeki Yeri”, *Güvenlik Stratejileri Dergisi* 5 (2009): 9-11.

⁷ John E. Chicky, “The Russian-Georgian War: Political and Military Implications for U.S. Policy”, *Silkroadstudies.Org*. 4-12., <http://www.silkroadstudies.org/new/docs/Silkroadpapers/0902Chicky.pdf>, (Erişim Tarihi: 05.11.2021)

⁸ Chicky, “The Russian-Georgian War: Political and Military Implications for U.S. Policy”, 4.

⁹ Ian Traynor ve Ian Black, “Georgian conflict leaves west reeling and Russia walking tall”, *The Guardian* (12.08.2008)

¹⁰ Adrian Hyde-Price, *European Security in the Twenty-First Century - The Challenge of Multipolarity*, (New York, Routledge Francis & Tylor Group, 2006), 150.

gelişimin böyle bir döneme denk geldiğini vurgulamak gerekmektedir, çünkü birçok parametre açısından kıyaslayınca Gürcistan'ın izlediği politikaların büyük bir güce karşı statüko değiştirici olduğunu görmek mümkündür.

Savaş öncesinde Gürcistan, Avrupa-Atlantik Konseyi üyeliğini öncelikli tercih olarak devam ettirirken, bölgede en çok reform yapan ülke rekorunu da elinde bulundurmaktaydı.¹¹ Bununla birlikte silahlanmaya GSYİH'den ciddi bir pay ayırarak özellikle 2008 yılına kadar gittikçe artan oranda askeri harcama yapmıştır. GSYİH içerisinde askeri harcamalara ayrılan paya bakıldığında Saakaşvili'nin göreve gelişinden sonraki yüzdesel artış göze çarpmaktadır. Savaştan bir yıl önce ayrılan yaklaşık %10'luk pay Güney Kafkasya ülkeleri arasında oldukça yüksek bir orandır. Güney Kafkasya ülkeleri ile karşılaştırıldığında 2006'da diğer iki devletin toplamı kadar, 2007'de her birinin üç katı kadar, 2008'de ise diğer ikisinin toplamından fazla askeri harcama yapıldığı Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1: Askeri Harcamaların GSYİH'ye Oranı¹²

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Gürcistan	0,6	0,7	1	1,1	1,4	3,3	5,2	9,2	8,5	5,6	3,7	3,1	3,0	2,6
Azerbaycan	2,3	2,3	2,2	2,4	2,6	2,3	3,4	2,9	3,3	3,3	2,8	4,7	4,7	4,5
Ermenistan	3,6	3,1	2,7	2,7	2,7	2,9	2,9	3,0	3,4	4,2	4,3	3,9	3,6	4,0

2006 yılı Kasım ayında Güney Osetya'da yapılan referandumda 55.000 kayıtlı seçmenin %95'i sandığa gitmiş ve %99'u bağımsızlık istemiştir. Ancak bu bölgelerin bağımsızlık talepleri Gürcistan tarafından olumlu karşılanmamıştır. 2008 yılında ise Gürcistan'ın katıldığı 8.000 askerlik Kafkasya-2008 ve 1.600 askerlik Acil Karşılık-2008 isimli iki önemli tatbikat ABD'nin de katılımıyla gerçekleştirilmiştir.¹³ Gürcistan'ın Batılı devletlerle sıcak ilişkiler geliştirmesi Rusya tarafından rahatsızlıkla karşılanmıştır. Husumetlerin artması üzerine başlayan savaşta ise Rusya ve Gürcistan savaşı başlatanın karşı taraf olduğunu iddia etmişlerdir.

7 Ağustos 2008 saat 19:30'da Gürcistan Devlet Başkanı Mihail Saakaşvili katıldığı bir TV programında Osetlere ateşkes ve sınırsız otonomi sözü, saat 23:00'da ise orduya Güney Osetya'nın merkezi olan Şinvali'ye hareket etme emri vermiştir.¹⁴ Gürcistan'ın o gün askeri kuvvetlerini kullanma kararı, askeri strateji perspektifinden bakıldığında hem karmaşık hem de zor bir karar olarak değerlendirilebilir.¹⁵ Genel olarak harekete ilk başlayan olması sebebiyle Gürcistan'ı savaşın çıkmasına sebep olan taraf olarak görme eğilimi ağır basmaktadır ancak orantısız güç kullanmak, durmakta gecikmek ve fazla ilerlemek gibi konularda da Rusya eleştirilmektedir.

¹¹ Paul, "The EU and The South Caucasus: How far, how deep?", 92.

¹² Stockholm International Peace Research Institute, "SIPRI Military Expenditure Database", http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database/milex_database, (Erişim Tarihi: 22.09.2021)

¹³ Jim Nichol, "Russia-Georgia Conflict in South Ossetia: Context and Implications for U.S. Interests", *CRS Report for Congress* (13 Ağustos 2008): 6.

¹⁴ Yancy Cotrill, "The Ruckus in the Caucasus: A Case Against Mikheil Saakashvili for Crimes Against Humanity in the August War", *Social Science Research Network* 14 (2011): 225.

¹⁵ Chicky, "The Russian-Georgian War: Political and Military Implications for U.S. Policy", 10-12.

Rusya'nın savaşa girme sebepleri şu şekilde sıralanabilir; alternatif enerji yollarının kontrolü dışına çıkmasına ve Gürcistan'ın AB, ABD ve NATO ile yakınlaşmasına engel olmak, uzun süredir Slavların koruyuculuğunu üstlendiği Balkanlar'da özellikle Kosova'nın Sırbistan'dan ayrılarak 17 Şubat 2008'de bağımsız olması sonrasında kaybettiği prestijini kazanmak, Polonya'ya füze radarı yerleştirilmesi anlaşmasına tepkisini göstermek, yakın çevre politikası gereği Ukrayna gibi komşu ülkelere güç gösterisi yapmak ve sorunlu bölgeler oluşmasını sağlayarak Gürcistan'ın NATO'ya girmesine engel olmak. Gürcistan'ın savaşa girmesine neden olan faktörler ise şu şekilde sıralanabilir; Acara'da gösterdiği başarıyı devam ettirerek ülkesel bütünlüğünü sağlamak, NATO ve AB'ye üye olabilmek, enerji hatlarının güvenliğini sağlamak ve Rusya'nın Güney Osetya ve Abhazy'a da yaşayan nüfusun önemli bir kesimine vatandaşlık vererek bölgede etkinliğini artırmasının önüne geçmek ve kışkırtmalarda bulunmasına karşı tedbir almak.¹⁶

2) Savaşın Geçtiği Cepheler ve Etkilediği Alanlar

2008 Rusya-Gürcistan Savaşı iki devlet arasında geçmiştir ancak çatışma alanları devletlerin sınırları göz önünde bulundurulduğunda oldukça sınırlıdır. Savaş daha çok Güney Osetya'da geçmiştir ancak Gori şehri Rusya tarafından uçak ve topçu ateşiyle bombardımana uğramıştır. Ayrıca Poti limanı denizden abluka altına alınmış ve Gürcistan deniz kuvvetlerine zarar verilmiştir. Savaşın genel seyrine bakıldığında çatışmaların coğrafya olarak sadece Gürcistan'ın belirli bir kısmını etkilediğini söylemek mümkündür. Savaştan en çok etkilenen bölgeler Harita 1'de gösterilmiştir. Gürcistan'ın diğer şehirlerinde meydana gelmiş olan ufak çaplı çatışmalar ihmal edilecek seviyede olduğundan her biri ayrıca ele alınmamıştır.

Harita 1: 2008 Rusya – Gürcistan Savaşı¹⁷

¹⁶ Süleyman Erkan, "2008 Rusya-Gürcistan Savaşının Bölgesel Etkileri", *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal* 4 (2015): 39.

¹⁷ "2008 South Ossetia War", *Origins - Current Events in Historical Perspective*, Ohio State University, <http://origins.osu.edu/sites/origins.osu.edu/files/2-2-map286.png>, (Erişim Tarihi: 09.10.2021)

3) Savaş Süreci

Savaş süresince büyük ve bölgesel güçlerin veya NATO ve BM'nin doğrudan tek yönlü olarak bir tarafı desteklediğini söylemek zordur. Genel olarak arabulucu bir tavır sergilendiği ifade edilebilir. Her ne kadar savaşın fitilini ateşleyen askeri harekâtın Gürcistan tarafından başlatıldığı kabul edilse de uluslararası toplumda daha çok Rusya'nın tepkisi üzerinde durulmuştur. Bunun yanında savaşın aniden başlayıp hızlı bir şekilde bitmesi de devletlerin ve uluslararası örgütlerin konuyla ilgili net açıklama yapmalarının önüne geçmiştir.

Savaş başladığında Gürcistan'ın Irak'ta bulunan yaklaşık 2.000 askeri ABD uçaklarıyla Gürcistan'a taşınmıştır. ABD'nin Gürcistan'a yaptığı bu yardım Rusya tarafından savaş desteği olarak algılanmıştır. Ancak savaş esnasında Saakaşvili oldukça yalnızlaşmıştır ve uluslararası toplumdaki umduğu desteği bulamamıştır.¹⁸ Küba füze krizinde Küba'nın Rusya tarafından yalnız bırakılmasına benzer şekilde bu durumda da Gürcistan'ın ABD tarafından yalnız bırakıldığı ifade edilebilir. Bazı düşünür ve diplomatların geleneksel diplomasiyi terk edilip, ABD'nin uluslararası hukuk ve demokrasiye olan saygısını kabul etmeleriyle küresel barış ve refaha kavuşulabileceği¹⁹ hayaline kapılan devletler gibi Gürcistan da zor bir sürece girmiştir.

Savaşın önce arkasında Batılı devletlerin güçlü bir desteği olduğunu düşünen Saakaşvili, ancak Güney Osetya'ya müdahale kararı verdikten sonra söz konusu desteğin yetersiz olduğunu anlamıştır. Fakat harekete geçildikten sonra geri dönüşü olmayan bir yola girilmiş ve krizin karşılıklı tırmanması engellenememiştir. Anayasal düzeni tesis etmek için Güney Osetya'ya ilerleme emrini Saakaşvili'den aldığı ifade eden General Mamuka Kuraşvili'nin yaptığı açıklamalar, saldırının önce Gürcistan tarafından başlatıldığını doğrular nitelikte olmuştur.²⁰ Gürcistan ordusunun ilerlemesine rağmen Rus ordusunun müdahale etmek için acele etmemesi, şartların olgunlaşmasını beklemek şeklinde yorumlanabilir. Rusya'nın başlangıçta gelişmelere seyirci kalması, Gürcistan ordusu tarafından Güney Osetya'da gerçekleştirilen harekâtın yarattığı yıkımın boyutunu dünyaya gösterme ve karşı harekâtın meşruiyetini ispatlama çabası olarak algılanabilir.²¹

Savaşın başlamasından önce Güney Osetya'da yaşayan insanların birçoğunda Rusya pasaportu veya vatandaşlığı bulunmaktaydı. Bu nüfusu dayanak haline getirmeye çalışan Rusya'nın kendi ülke vatandaşlarını koruma gerekçesiyle Güney Osetya'ya bir Gürcistan müdahalesini engellemek ve Medvedev'in deyişiyle Gürcistan'ı cezalandırmak²² için hareket ettiği söylenebilir. Gürcistan'ın Batı dünyasının desteğiyle izlediği politikalar savaşın önceki yıllarda Rusya'nın tedirgin olmasına ve adeta ikinci bir Kosova sendromu yaşamasına yol açmıştır. Nitekim 1999 yılında NATO'nun Kosova'ya ABD öncülüğünde, BM Güvenlik Konseyi kararı olmadan ve Rusya'nın Balkan politikasını

¹⁸ Süleyman Erkan, "Güney Osetya Sorunu ve 2008 Rusya-Gürcistan Savaşı" *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 10/13 (2015): 89.

¹⁹ Henry Kissinger, *Diplomasi* (İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 12. Basım, 2014), 10.

²⁰ Civil.ge Daily News Online, "State Minister Testifies Before War Commission", <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=19842>, (Erişim Tarihi: 10.11.2021)

²¹ Kimitaka Matsuzato, "The Five-Day War and Transnational Politics - A Semiospace Spanning the Borders between Georgia, Russia, and Ossetia", *Demokratizatsiya* 17 (2009): 237.

²² Nichol, "Russia-Georgia Conflict in South Ossetia: Context and Implications for U.S. Interests", 5.

derinden etkileyecek bir müdahalede bulunması Rusya için sarsıcı olmuştur. Gürcistan'ın Güney Osetya'ya müdahalesi ise Rusya tarafından yaşadığı sarsıntının izlerini silmek, uluslararası topluma bir mesaj vermek ve yeniden prestij kazanmak için bir fırsat olarak görülmüştür. Buna karşın Rusya'nın Güney Osetya'ya müdahalesi NATO'nun Kosova'ya müdahalesinden daha yumuşak olduğunu söylemek mümkündür. Kosova krizinde 78 günü bulan bombardımanda Tuna nehri üzerindeki Sırbistan'ın ana köprülerinden birisinin yıkılması gibi olaylara rastlanmıştır.²³ Bu gibi olaylarla kıyaslayınca savaşın Gürcistan'ın tarihi dokusuna veya enerji hatlarının fiziksel altyapısına ciddi bir hasar vermemiş olduğu söylenebilir.²⁴

Savaş bütün yıkımına rağmen devletlerin nüfusunun bir kısmı tarafından istenen ve beklenen bir siyaset türü olabilmektedir. Moskova merkezli bir şirketin düzenlediği ankete göre Rusların %80'i Güney Osetya harekâtını desteklemiştir. Bu süreçte Abhazlar ve Güney Osetyalılar Gürcistan'a karşı Rusya'nın yanında yer almışlardır.²⁵ Ülke içinde durum bu şekilde iken uluslararası toplumun tepkisinin belirsiz kaldığı söylenebilir. Beş gün gibi kısa sayılabilecek bir sürede gerçekleşen 2008 Rusya-Gürcistan Savaşı'nda dünya kamuoyu tavrını net bir şekilde ortaya koyamamıştır. Temaslar ve protestolar daha çok devlet liderleri seviyesinde kalmıştır. Bu belirsizlikte orantısız bir şekilde fazla güce sahip olan Rusya askeri kapasitesini limitlerinde kullanan Gürcistan'a göre üstünlük elde etmiştir.

4) Savaş Sonrası Durum

Kısa sürmesine rağmen savaşın büyük ve bölgesel güçlerin siyasi, ekonomik ve özellikle enerji ile ilgili politikalarına uzun vadeli etkileri olduğu değerlendirilmiştir. Yüzlerce asker ve sivil hayatını kaybederken on binlerce kişi yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Devletlerin resmî açıklamalarına göre Güney Osetya'da toplam 1.500-2.000 insan hayatını kaybetmiştir. Askeri açıdan bakıldığında Rusya savaşta yaklaşık olarak 100, Gürcistan ise 300 kayıp vermiştir.²⁶

Savaştan sonra Rusya, bölgedeki askeri varlığını güçlendirerek Güney Kafkasya'daki baskın aktör konumunu pekiştirmiştir.²⁷ Ayrıca Rusya'nın yakın çevresindeki diğer Kafkas devletleri güvenlik politikalarını yeniden gözden geçirmek durumunda kalmıştır. Gürcistan ise Güney Osetya'ya hazırlıksız bir ordu göndererek yaptığı hamle sonucunda topraklarının %20'sinde hâkimiyetini kaybetmiştir.²⁸ Savaştan sonra Gürcistan ve aynı zamanda Saakaşvili yönetimi savunmasız ve güç bir duruma düşmüştür. Bunun yansımaları ise; Rusya'nın, Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığını tanınması, yaklaşık 50.000 kişinin yer değiştirmek zorunda kalması, Gürcistan ekonomisinin, ticaretinin ve ulaştırmasının zarar görmesi, Gürcistan'ın enerji hatlarının geçişi açısından daha tartışılır olmaya başlaması ve Gürcistan vatandaşlarının

²³ King, "The Five-Day War: Managing Moscow After the Georgia Crisis.", 8.

²⁴ Mamuka Tsreteli, "The Impact of the Russia-Georgia War on the South Caucasus Transportation Corridor" *Jamestown Global Research and Analysis* (March 3, 2009): 11.

²⁵ King, "The Five Day War- Managing Moscow after the Georgia Crisis", 9.

²⁶ Nichol, "Russia-Georgia Conflict in South Ossetia: Context and Implications for U.S. Interests", 8-9.

²⁷ Paul, "The EU and The South Caucasus: How far, how deep?", 94.

²⁸ King, "The Five Day War- Managing Moscow after the Georgia Crisis", 7.

güvenlik kaygılarının artması şeklinde olmuştur.²⁹

İnsan Hakları İzleme Örgütü; Rusya'nın Gürcistan'da insan hakları ihlalleri yaptığını, Gürcistan'dan sonra Güney Osetya'da ve Gori'de orantısız güç kullandığını, çatışma bölgelerinden kaçmaya çalışan sivillerin konvoyunu hedef aldığını raporlarında belirtmiştir. Örgüt aynı şekilde Gürcistan'ı da insan hakları ihlalleri yaptığı ve Güney Osetya'da askeri gücünü gelişigüzel ve orantısız kullanarak sivillerin ölümlerine yol açtığı konusunda eleştirmiştir.³⁰ Bölgedeki sorunların nedenleri ve her iki devletin de müdahalelerinin etkileri konusunda yapılan çalışmalardan Kimitaka Matsuzato'nun anketi dikkat çekicidir. Ergneti, Gori, Tiflis, Vladikavkaz, Java ve Şinval'de anket yapan yazar savaş sonucunda Rusya-Gürcistan ilişkilerinin geri dönüşü zor olan bir yola girmiş olduğunu tespit etmiş ve Tablo 2'de yer alan sonuçları derlemiştir.³¹

Tablo 2: Gürcistanlı ve Osetyalı Uzmanların Fikirleri

SORULAR	Gürcistan Yönetimi	Gürcistan Muhalefet	Kuzey Osetyalılar	Güney Osetyalılar
Savaşı Saakaşvili mi başlattı?	Hayır	Evet	Evet	Evet
Rusya savaşı başlatma konusunda Saakaşvili'yi tahrik etti mi?	Öğrenilemedi	Evet	Hayır	Hayır
Şevardnadze'nin iktidarının son dönemindeki G. Osetya politikası daha mı başarılıydı?	Hayır	Evet	Evet	Evet
Gürcistan'ın artık G. Osetya'yı savaşız tekrar kendine bağlama imkânı var mıdır?	Hayır	Evet	Evet	Eşit
Rusya G. Osetya'ya müdahale etmek için zayıf sayısının artmasını bekledi mi?	Öğrenilemedi	Evet	Hayır	Evet
Sanakoyev yönetimi ³² bir provokasyon mudur?	Hayır	Evet	Evet	Evet
Gürcistan politikalarını değiştirirse G. Osetya ile tekrar bütünleşmesi mümkün müdür?	Öğrenilemedi	Evet	Hayır	Hayır
Güney Osetya, Gürcistan Ortodoks kilisesinin sorumluluk alanında mıdır?	Evet	Evet	Evet	Hayır
Gürcistan yerleşim bölgelerinin büyük ölçüde yıkımı gerekli miydi?	Hayır	Hayır	Hayır	Evet

25 Ağustos 2008'de Rusya Devlet Başkanı Medvedev "insani gerekçeler" sebebiyle Abhazyaya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığını tanıyacağını açıklamış ve bir gün sonra tanımıştır. Rusya bu kararını meşrulaştırmak için sık sık Kosova'nın bağımsızlığını kazanma sürecini vurgulamıştır. Rusya'nın tanımından kısa süre sonra Venezüella ve

²⁹ Chicky, "The Russian-Georgian War: Political and Military Implications for U.S. Policy", 9-13.

³⁰ Nichol, "Russia-Georgia Conflict in South Ossetia: Context and Implications for U.S. Interests", 8.

³¹ Matsuzato, "The Five-Day War and Transnational Politics - A Semiospace Spanning the Borders between Georgia, Russia, and Ossetia", 244.

³² Gürcistan Parlamentosu tarafından 8 Mayıs 2007'de onaylanan yasa tasarısı ile Güney Osetya idari biriminde kurulan yönetimdir. Dmitri Sanakoev, Gürcistan Devlet Başkanı Saakaşvili tarafından bu idari birimin başına getirilmiştir. Bkz. Uğur Ertaş, "Güney Osetya Raporu", *TUİC akademi*, (25 Kasım 2009).

<https://www.tuicakademi.org/guney-osetya-raporu> (Erişim Tarihi: 29.12.2021)

Nikaragua, ardından Nauru³³ ve son olarak Suriye 2018 yılında Abhazya ve Güney Osetya'yı tanıyan devletler olmuştur. Bu iki *de facto* devletin aksine Kosova uluslararası toplum tarafından genel olarak kabul görmüş ve bağımsız bir devlet olarak 110 devlet tarafından tanınmıştır.³⁴ Buradan da anlaşılacağı üzere Rusya'nın bölgede etkinliğini artırmak için bağımsızlaştırdığı söz konusu *de facto* devletler Kosova'nın aksine uluslararası ortamda oldukça sınırlı sayıda tanınmıştır. Bununla birlikte, bazı devletlerin Kosova'nın bağımsızlığını Şubat 2008'de tanınması, yalnızca Rusya'ya karşı çıkmakla kalmayıp aynı zamanda Ağustos 2008'de uluslararası hukuku zayıflatacak yeni emsaller için zemin hazırlamıştır.³⁵

Rusya'nın yakın çevre politikasının eski Sovyet coğrafyasında etkisini sürdürme amacına dayandığı ifade edilebilir. Gürcistan ise bulunduğu çevreden çok ABD ve Avrupa ile ilişkilerini güçlendirmeye çalışmıştır. Gürcistan'ın Asya'dan Avrupa'ya uzanan ulaşım hatlarının merkezi haline gelmesinden kaygılanan Rusya'nın, Gürcistan'a karşı siber saldırılar da dahil olmak üzere mücadeleye devam etme kararlılığını sürdüreceği değerlendirilmektedir.³⁶ İçinde siber saldırıların ve vekâlet güçlerinin de yer aldığı hibrit ortamda³⁷ savaşlarla birlikte, artık haklı savaştan kaynaklandığı düşünülen savaş hukukunun yerine, bireyleri merkeze alan savaş hukuku tartışılmaya başlanmıştır.³⁸ Rusya'nın salt konvansiyonel gücünü kullanarak çıkarını korumasının belki de son örneği olabilecek 2008 Savaşı'ndan sonra özellikle Ukrayna Krizi'nde hibrit ortam yaratılarak bu tür çatışma alanına uygun özellikte tekniklerin kullanıldığına şahit olunmuştur.

5) Bölgesel Güçlerin Tepki ve Politikaları

Savaş esnasında ve sonrasında verdiği tepkiler ve yürüttüğü politikalar açısından ele alınması gereken ülkeler Türkiye ve İran olarak öne çıkmaktadır. Diğer Güney Kafkasya ülkelerinin bu önemli gelişmeye bakışı ve tepkisi süreci etkileyecek boyutta değildir. Ancak bazı açıklamalar ile süreç hakkında görüşlerini bildirmekten geri kalmamışlardır. Söz konusu bölümde Azerbaycan'ın ve Ermenistan'ın politikaları incelenmiştir.

5.1) Türkiye

Türkiye, Gürcistan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülkelerden biridir ve hem savaş öncesinde hem de savaş sonrasında ikili ilişkilere önem vermiştir. Ancak bu ilişkisini sürdürürken de Rusya faktörünü göz ardı etmemiştir. Gürcistan açısından bakılacak olursa dönemin Gürcistan Devlet Başkanı Mihail Saakaşvili'nin politikalarından

³³ Muhittin Tolga Özsağlam, "Sınırlı Tanınan Abhazya Cumhuriyeti ve Rusya'nın Abhazya'daki Rolü" *Kafkasya Çalışmaları - Sosyal Bilimler Dergisi* 6/11 (Kasım 2020): 14.

³⁴ Marco Marsili, "The Birth of a (Fake?) Nation at the Aftermath of the Decomposition of Ussr. The Unsolved Issue of Post-Soviet 'Frozen Conflicts'", *Proelium* 10 (2016): 170.

³⁵ Roman Muzalevsky, "The Russian-Georgian War: Implications For the UN and Collective Security", *OAKA* 4/7 (2009): 37.

³⁶ Zaza Tsurtsumia, "Gürcistan'da Rus "Yumuşak Gücü" Tarihi (XIXXX. Yüzyıl)", *Türkiye Rusya Araştırmaları Dergisi* 3 (2020): 112-113.

³⁷ Hibrit ortam, birbirine fazla etki ederek eylemde bulunmaya çalışan aktörlerin doğrudan çatışmaya girmedikleri bir ortam olarak tanımlanabilir. Bu tür ortamda savaş ve barış ile çatışma ve iş birliğinin birbirine karışmaktadır, bu nedenle gri alanlar çoğunluktadır. Bkz. Oktay Bingöl, "21. Yüzyılda Caydırma Teorisi ve Pratiğinin Değişimi", *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi* 5 (2021): 37.

³⁸ Haldun Yalçınkaya, *Savaş - Uluslararası İlişkilerde Güç Kullanımı*, (İstanbul, Ocak 2008, İmge Kitabevi), 136.

anlaşıldığı kadarıyla Gürcistan için Avrupa'ya ulaşmanın en kolay yolu Türkiye'dir ve Türkiye, Gürcistan için özellikle Avrupa siyasi ve güvenlik imkânlarına ulaşılması ve enerji kaynaklarının transferi için çok önemli bir ülkedir. Yine Orta Asya ve Kafkaslara giden yolların Gürcistan'dan geçmesi bu ülkenin Türkiye için önemini artırmaktadır.

Türkiye NATO, AB ve ABD'nin savaş karşısındaki tutumlarına paralel bir tutum takınmakla birlikte Rusya ile devam edecek komşuluk ve ticaret ilişkilerini düşünerek adım atmıştır. Özellikle ABD yardım gemilerinin geçişi ile ilgili Montrö Anlaşması'nda yazılı hususlarda sorun olabilecek girişimlerden kaçınmıştır. Türkiye, Gürcistan'ın toprak bütünlüğüne karşı hiçbir hareketi onaylamadığı için Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlıklarını tanımamış ve Rusya ile ayrı düşmüş, fakat diplomasi yollarını kapatmamıştır. Bu konuda atılan önemli bir adım Kafkasya İstikrar ve İşbirliği Platformu (KİİP)'dur.³⁹ Türkiye'nin 1990'ların başında düzenlenen Irak Harekatı'ndan kaynaklanan zararının yaklaşık 80 milyar dolar olması nedeniyle⁴⁰ bu sefer en büyük ticaret ortaklarından biri olan Rusya'ya karşı savaş dönemi politikasında daha dikkatli davranmış olduğu söylenebilir.

Öte yandan bölgenin Avrupa-Atlantik bağlantısını kuvvetlendirmek suretiyle ABD veya NATO'nun başarılı bir strateji belirlemesi Türkiye'nin katılımına bağlıdır.⁴¹ Ancak Türkiye'nin Batı bloğu ile olduğu kadar Rusya ile de ilişkileri vardır ve Türkiye, Rusya ile ekonomi ve politika konularında etkili ülkelerden biridir.⁴² Tarafların beklentilerine rağmen Türkiye, Kafkasya İstikrar ve İşbirliği Platformu girişimi ile doğusunda sürekli diyalog ve karşılıklı güven ortamı tesis etmeye çalışmıştır. Bu istikamette atılan her adımın bölgede istikrar yaratmaya yönelik olduğu söylenebilir. Türkiye, ekonomik ve siyasi alanlarda başlattığı ilişkileri her üç ülkenin de çıkarına uygun olacak şekilde güvenlik alanına taşımak istemekte; böylece Güney Kafkasya'yı bir "güvenlik bölgesi" haline getirmeye çalışmaktadır. Ancak ilgili ülkeler arasındaki gerginlikten dolayı amacına ulaşamamıştır. Burada önemli olan nokta Türkiye'nin bölgesel anlamda kendi politikasını üretmiş olmasıdır. İlerleyen dönemde Türkiye, Güney Kafkasya ülkelerinden özellikle Azerbaycan ve Gürcistan'ın içinde olduğu bir güvenlik kuşağı yaratmaya ve her alanda iş birliği yapmaya çalışmıştır. Ayrıca içinde Rusya'nın da olduğu bir "Barış Kuşağı" oluşturarak bölgesel güvenliğe bölge ülkeleri arasında diplomasi kanallarının açık tutulması şeklinde katkı sağlamaktadır.⁴³ Daha sonra Dağlık Karabağ sorunu ile ilgili alınan inisiyatif ve atılan adımlar bunun daha somut bir göstergesi olmuştur.

5.2) İran

İran'ın 2008 Rusya-Gürcistan Savaşı süresince izlediği siyasetin kendi içinde bir denge içerdiği ifade edilebilir. İran bir yandan bölgede ABD'nin hakim olmasını istememiş

³⁹ Farklı kaynaklarda Türkiye'nin ortaya attığı bu platform "Kafkasya İstikrar Paketi" olarak adlandırılmıştır Rusya'nın da desteklediği ve Kafkasya'da ortaya çıkabilecek problemlerin bölgesel iş birliği ile çözülmesini hedefleyen bir yapıydı. Ancak bu yapı hiçbir zaman hayata geçirilememiştir. Bkz. Süleyman Erkan, "2008 Rusya-Gürcistan Savaşının Bölgesel Etkileri", 43.

⁴⁰ Tsereteli, "The Impact of the Russia-Georgia War on the South Caucasus Transportation Corridor", 13.

⁴¹ Chicky, "The Russian-Georgian War: Political and Military Implications for U.S. Policy", 12-13.

⁴² Tsereteli, "The Impact of the Russia-Georgia War on the South Caucasus Transportation Corridor", 20-21.

⁴³ Doğan Şafak Polat, "Kafkasya'da Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan İttifakının Bölgesel Güvenliğe Etkileri", *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 6/2 (Ekim 2019): 261.

ve Gürcistan'ın ABD yanlısı politikalarına mesafeli durmuştur. Öte yandan kendi içindeki ayrılıkçı hareketleri körüklemesi endişesiyle Rusya'nın bağımsızlığını desteklediği bölgeleri tanımaktan kaçınmıştır. Bu bağlamda tarafsız bir politika izlemiş olduğu söylenebilir. Gürcistan'ın NATO ve AB ittifaklarına katılma çabaları İran için ayrı bir tehdit unsuruydu ve kendisine yakın bir bölgede ikinci bir NATO müttefikinin ortaya çıkması İran'ın bölgesel güvenlik politikalarını tehdit edici bir gelişmeydi. Ayrıca Rusya ile Ortadoğu'da çıkar uyuşmasından dolayı sürdüreceği örtülü iş birliği Rusya'ya karşı açıktan cephe almasını engellemiştir. Bunun yanında Hazar enerji havzasında ABD ve AB'nin etkisinin artmasının ciddi bir tehdit olarak algılanmasının da İran'ın politikalarını şekillendiren diğer bir faktör olduğu söylenebilir.

5.3) Diğer Güney Kafkasya Ülkeleri

Azerbaycan'ın Gürcistan'la ilişkileri enerji hatlarından dolayı samimi bir şekilde seyretmiştir. Ayrıca Türkiye ile Azerbaycan, aralarındaki ulaşımın Gürcistan üzerinden sağlanması nedeniyle bölgenin istikrarsızlaşmasından endişe duymuştur. Bu bölgede meydana gelebilecek herhangi bir karışıklık hem Türkiye hem de Azerbaycan için ekonomik anlamda sorun yaratabileceğinden dolayı söz konusu devletler Gürcistan'daki gelişmelere temkinli yaklaşmıştır. Öte yandan Dağlık Karabağ sorunu ile benzerlik taşıması endişesi ile denge politikası izlemiş olan Azerbaycan, Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığını tanımamıştır. Bu açıdan Azerbaycan iç güvenliğini sürdürmek için çatışmanın tarafı olmaktan kaçınmıştır. Ayrıca Batılı devletlerin enerji güvenliğini sürdürmek için NATO, Azerbaycan'ın altyapısının korunmasını çıkarlarına uygun görmüştür.⁴⁴ Bu nedenle Azerbaycan'ın da Avrupa enerji güvenliğini tehdit edecek bir sorun yaşaması AB'nin sadece ekonomisini değil aynı zamanda siyasetini de olumsuz etkileyeceği değerlendirilmiştir. Azerbaycan'ın izlediği denge politikasının hem Batı ülkeleri ile bağlantılarını göz ardı etmeyen hem de en büyük komşusu olan Rusya ile ilişkilerinde gerginliğe yol açmayacak şekilde belirlendiği söylenebilir.⁴⁵

Ermenistan Cumhurbaşkanı Serj Sarkisyan, Abhazya ve Güney Osetya'nın yakın zamanda Ermenistan tarafından resmi şekilde bağımsız devletler olarak tanınmayacağını açıkça belirtirken, Abhazya ve Güney Osetya'da yaşayanların kendi kaderini tayin hakkını desteklediğini yinelemiştir.⁴⁶ Ayrıca Ermenistan'ın hemen hemen tüm ithalatı Rusya tarafından karşılandığı ve güzergahın Gürcistan üzerinden geçtiği düşünüldüğünde Ermenistan politikasının zorlukla inşa edildiği değerlendirilmiştir. Çünkü Ermenistan'ın en önemli sorunu üzerindeki Rus etkisinin büyüklüğü nedeniyle bağımsız olamayışıdır.⁴⁷ Bu etkiden uzaklaşmaya çalışırken dengeli bağımsızlık yerine ABD etkisine girmesinin sonuçları da Ermenistan için benzer olacaktır. Bu nedenle Ermenistan'ın bağımsız politikalar izleme ihtimali çok düşüktür.

⁴⁴ Chicky, "The Russian-Georgian War: Political and Military Implications for U.S. Policy", 3-8.

⁴⁵ Erkan, "2008 Rusya-Gürcistan Savaşının Bölgesel Etkileri", 45.

⁴⁶ Emil Danielyan, "Armenia Rules Out Abkhazia, South Ossetia Recognition" (04 Eylül 2008) <https://www.azatutyun.am/a/1597164.html>. (Erişim Tarihi: 14.10.2021).

⁴⁷ James Nixey, "The Long Goodbye: Waning Russian Influence in the South Caucasus and Central Asia." *Chatham House Briefing* (01.06.2012): 5.

6) Büyük Güçlerin Tepki ve Politikaları

Güney Kafkasya'da gerçekleşen 5 Gün Savaşı'na sadece bölge ülkelerinin değil aynı zamanda büyük güçlerin de tepkileri incelemeye değerdir. Büyük güçlerin her ne kadar bölgeye doğrudan coğrafi temasları olmasa da hepsinin bu meseleyle yakından ilgilendiği söylenebilir. Bu bağlamda bölgede çıkarları olduğu tespit edilen büyük güçlerden ABD, Çin ve AB ile kolektif güvenlik örgütü olan NATO'nun savaş dönemindeki tepki ve politikaları incelemeye değerdir.

6.1) ABD

NATO'nun 1990'ların sonundan itibaren genişlemesi Batı ile Rusya arasında yeniden soğuk rüzgarların esmesine neden olmuştur. Soğuk Savaş yıllarındaki çekişmelere yeniden şahit olunacağını ilk emareleri bu yıllarda görülmüştür. ABD'nin NATO vasıtasıyla Rusya'nın yakın çevresine yönelik hamleleri Rusya tarafından tehdit olarak algılanmıştır. Özellikle 11 Eylül 2001 saldırısından sonra bir zamanlar Sovyetlerin arka bahçesi olarak kabul ettiği Afganistan'a gerçekleştirdiği askeri müdahale Rusya'yı fazlasıyla tedirgin etmiştir. Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra Rusya, Batı tarafından çevrenmesine karşı tepkisini 2000'lerin ortalarından itibaren göstermeye başlamıştır. 2003'te Gürcistan'da, 2004'te Ukrayna'da ve 2005'te Kırgızistan'da gerçekleşen "renkli devrimler" in arkasında Batılı güçlerin olduğu şüphesi bunda önemli rol oynamıştır. Ayrıca Karadeniz'deki güvenlik anlayışının yerini kuşatılmışlık hissine bırakması, yakın çevresini koruma konusunda Rusya'yı daha hassas davranmaya itmiştir. Diğer taraftan Karadeniz'e kıyısı olan NATO ülkelerinin sayısının artması ve Gürcistan'ın da NATO'ya üye olmaya çalışması, Rusya'nın Karadeniz'deki güvenlik anlayışının yerini kuşatılmışlık hissine bırakmasına neden olmuştur. Bütün bunlar da Rusya'yı yakın çevresini koruma konusunda daha hassas davranmaya itmiştir.⁴⁸

Gates, Rusya'nın ordularını Gürcistan'a iki sebeple soktuğunu ifade etmiştir. Bunlardan ilki Batıyla entegre olmaya çalışan Gürcistan'ı cezalandırmak, ikincisi ise yakın çevresindeki diğer devletlerden ABD ve NATO ile ve müttefikleriyle yakın ilişkiler kurmaya çalışanları uyarmaktır.⁴⁹ Gates'in de bu yorumundan anlaşılacağı üzere Rusya'nın müdahalesinin eski Sovyet devletlerine yönelik bir uyarı olduğunu söylemek mümkündür.⁵⁰ Öte yandan Rusya'nın Gürcistan savaşının başlatılmasına yönelik olarak kışkırtıldığı da savunulabilir. Saakaşvili'nin bazı söylemleri, düşünülen yeni boru hatları, ABD'nin Gürcistan'a yaptığı askeri yardımlar ve Gürcistan'ın savunma bütçesinin savaş öncesindeki üç yılda %1'lerden %9'lara kadar çıkarılması Rusya'yı yakın çevresinde rahatsız etmiştir.⁵¹

ABD, 1998 yılında Baltık ülkeleri ile 2008 yılında Gürcistan ile stratejik iş birliği anlaşmaları imzalamıştır. Gürcistan'ın NATO üyeliğini destekleyen ABD, bu ülkeye askeri

⁴⁸ Tekin Aycan Taşçı, "Türkiye-Rusya İlişkileri ve Üst Düzey İşbirliği Konseyi (ÜDİK)", *KARE* 8 (2020): 89-93.

⁴⁹ Steven L. Myers, "A NEW COLD WAR?", *New York Times Upfront* (September 2008): 6, <http://search.proquest.com/docview/207579974?accountid=41560>, (Erişim Tarihi: 09.09.2021).

⁵⁰ Robert V. Daniels, "How to Avoid a New Cold War." *The New Leader (Online)*, (Sep 2008): 9-11, 10, <http://search.proquest.com/docview/229081761?accountid=41560>, (Erişim Tarihi: 13.10.2021).

⁵¹ Stockholm International Peace Research Institute, "SIPRI Military Expenditure Database", http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database/milex_database, (Erişim Tarihi: 22.09.2021)

yardım maksadıyla eğitim ve donatım desteği verenler arasında baş sırada yer almaktadır. ABD'nin Gürcistan'a verdiği desteğe rağmen savaşın başlaması ve hızlı bir şekilde gelişmesi karşısında dönemin ABD Başkanı Bush, Rusya'nın saldırısının kabul edilemez olduğunu bildirmekle yetinmiştir. İki kutuplu düzenin hakim olduğu Soğuk Savaş döneminde sıkça görülen bir politikanın güncel bir versiyonu ile karşılaşıldığını değerlendiren ABD Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice ise Rusya'nın izlediği yolun 1968 yılında yapılan Çekoslovakya saldırısı⁵² gibi olmayacağını açıklamıştır.⁵³ Rusya'yı bu ifadelerle eleştiren ABD aynı zamanda Gürcistan'ı kısıtlı bir şekilde de olsa desteklemiştir. Örneğin ABD Savunma Bakanlığı Sekreteri Robert M. Gates'in bildirdiğine göre ABD, kendi uçaklarıyla 2.000 Gürcü askerini Irak'tan Gürcistan'a taşımıştır.⁵⁴ Bu yapılan ise Rusya tarafından ABD'nin Gürcistan'a askeri destek verdiği şeklinde eleştirilmiştir. Bununla birlikte ABD, savaşın başlamasından sonra üç hafta boyunca insani yardım kapsamında Gürcistan'a 30 milyon dolarlık yardım yapmıştır.⁵⁵ Ayrıca Rusya ile gerçekleştirmeyi planladığı "Vigilant Eagle" tatbikatını iptal etmiştir. ABD bağımsızlığını ilan eden Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığını tanımamıştır ve savaş süresince devamlı surette Gürcistan'ın toprak bütünlüğüne ve demokratikliğine atıf yapmıştır. Buna karşılık Rusya Başbakanı Vladimir Putin, 28 Ağustos 2008'de ABD'nin kendi ekonomik ve dış politika sorunlarını gizlemek ve başkanlık seçimine yön verebilmek için Gürcistan'daki olayları yönlendirdiğini ima etmiştir. ABD ise bu açıklamanın doğru olmadığını bildirmiştir.⁵⁶

Karşılıklı yapılan tüm açıklamalardan sonra Rusya'nın müdahalesine rağmen ABD, savaş süresince aktif bir rol oynamaktan kaçınmıştır. Sık sık basın demeçleri ile Rusya'nın askerini çekmesi ve *de facto* ülkeler kurmaya çalışmamasını dile getirmiştir. Nitekim Rusya'nın Güney Kafkasya'daki bu politikası ABD'yi hem enerji güvenliği hem de Batı'ya destek açısından olumsuz etkilemiştir. Bunun yanında bölgede meydana gelen olayların ekonomik yansımaları bir yana ABD'nin imajı üzerinde de olumsuz bir etki bıraktığı söylenebilir. Rusya'nın saldırısına belirgin şekilde yavaş tepki vermesi ABD'nin gücünün fiziksel sınırlarını göstermesi açısından dikkat çekici olmuştur.⁵⁷

6.2) AB

2003 yılı Aralık ayında belirlenen AB güvenlik stratejisi, Avrupa'da yeni bölünme çizgilerinden kaçınılması gerektiğinin altını çizmiş, doğudaki komşularıyla ilgili politik problemlere takılmak yerine, onlarla ekonomik ve politik paylaşımın getirilerini artırma yoluna gitmeyi öğütlemiştir. Aynı zamanda Avrupa'nın komşusu olabilecek bir bölge olan Güney Kafkasya'nın problemlerine daha güçlü ve aktif bir şekilde ilgi gösterme gereği

⁵² İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra SSCB, etki alanında kalan Doğu Avrupa ülkelerinde ideolojik açıdan kendine yakın yönetimleri iktidarda tutmak için gerektiğinde sert güç kullanmaktan çekinmemiştir. Çekoslovakya'ya yönelik sert müdahale de bu ülkenin Sovyet yanlısı rejiminin sürdürülmesi için yapılmıştır. Bkz. Cem Karadeli, "Soğuk Savaş'ın İlk Aşamasında Doğu Avrupa: Sosyalizm ve Başkaldırı", *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi* 4/1 (Mayıs 2020): 43-73.

⁵³ Dept.of State Press Release August 13, 2008.

⁵⁴ "US Takes Georgian Troops Home from Iraq", (August 12, 2008), *Army Times*, <http://veteransforcommonsense.org/2008/08/12/us-takes-georgian-troops-home-from-iraq-2/>, (Erişim Tarihi: 29.12.2021).

⁵⁵ White House Pres Release, September 3, 2008

⁵⁶ Nichol, "Russia-Georgia Conflict in South Ossetia: Context and Implications for U.S. Interests", 11.

⁵⁷ Chicky, *Silkroadstudies.Org.*, "The Russian-Georgian War: Political and Military Implications for U.S. Policy", 4-14.

duyulmuştur.⁵⁸ Savaş sürecinde AB dönem başkanı olan Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy nezdinde gerçekleştirilen ateşkes anlaşması mekik diplomasisi ile gerçekleştirilmiştir.⁵⁹ Anlaşmaya göre şu kararlar alınmıştır:

1. Anlaşmazlığın çözümü için güç kullanımına son verilmesi,
2. Tüm askerî harekâtların derhal sona erdirilmesi,
3. İnsani yardım ulaştırılması için serbest geçiş tanınması,
4. Gürcistan ordularının çatışmaların başladığı 8 Ağustos gününden önceki konumlarına dönmesi,
5. Rusya ordularının harekât başlamadan önceki pozisyonlarına geri dönmesi,
6. Güney Osetya ve Abhazyanın gelecekteki statüleri hakkında uluslararası görüşmelerin başlatılması.

Gürcistan'ın öncelikle vize muafiyeti daha sonra ise AB üyeliği konusunda beklenti içerisinde olmasından dolayı AB'nin savaş öncesinde ve sonrasında bu konuyu sürekli gündemde tutmaya çalıştığı ifade edilebilir. Bu bağlamda AB'nin 2008 yılından günümüze kadar vize muafiyeti ve üyelik konularında birçok siyasetçinin Gürcistan halkına ümit vaat ettiği ve bu vaatlerin de etkisiyle AB'nin savaş öncesinde daha çok kenarda durmayı, diğer uluslararası aktörleri desteklemeyi tercih ettiği ve savaş sırasında yalnızca mecbur kaldığında sorumluluk üstlenmeyi istediği tespit edilmiştir.⁶⁰ Üç Baltık ülkesinin ve Polonya'nın başkanlarının bir araya gelerek 9 Ağustos 2008'de AB ve NATO'ya Rusya'nın emperyalist politikalarına karşı durma çağrısı yapması AB içindeki orta ve küçük devletlerin tepkisini göstermesi açısından dikkat çekicidir.⁶¹ Aynı devletlerin 2014 Ukrayna Krizi'nde de benzer tepkileri verdiğini görmek mümkündür. Gelişmeler neticesinde bağımsızlığını ilan eden Abhazy ve Güney Osetya, AB ülkeleri tarafından tanınmamıştır.

Siyasi ilişkiler ve NATO ortaklığı çabaları bir yana AB'nin Gürcistan'ın güvenliğine ihtiyacının farklı bir boyutu daha vardır. Özellikle Nabucco hattının Hazar doğalgazını Avrupa'ya taşıyacak ve Rusya'ya bağımlılığı azaltacak bir proje olarak görülmesi Gürcistan'ın AB için önemini artırmaktadır. Gelecekte de akışı devam edebilecek sağlam bir kaynak olan Hazar'dan beslenen bu hattın tahmini kapasitesi 31 milyar metreküptür. 2008 Rusya-Gürcistan Savaşı göstermiştir ki AB, Güney Kafkasya bölgesi ile daha derin ve daha etkili ilişkiler geliştirmek zorundadır.⁶²

15 Ağustos 2008 günü ABD Dışişleri Bakanı Rice ile Gürcistan Devlet Başkanı Saakaşvili Tiflis'te basına açık bir görüşme yapmışlardır. Bu görüşmede Saakaşvili Batılı liderlerin yetersiz desteğini eleştiren bir içerikte açıklamalarda bulunmuştur.⁶³ 2009 yılı şubat ayında AB yüksek temsilcisi Javier Solona'nın açıklamaları da Saakaşvili'nin bu şikayetini doğrular nitelikteydi. Öyle ki Solona, AB'nin Rusya'nın bu hareketi karşısında

⁵⁸ Paul, "The EU and The South Caucasus: How far, how deep?", 90.

⁵⁹ *Gürcistan Krizi Değerlendirme Raporu*. Ankara: USAK Yayınları, 2008, 74.

⁶⁰ Paul, "The EU and The South Caucasus: How far, how deep?", 89-91.

⁶¹ Nichol, "Russia-Georgia Conflict in South Ossetia: Context and Implications for U.S. Interests", 13.

⁶² Tsereteli, "The Impact of the Russia-Georgia War on the South Caucasus Transportation Corridor", 21.

⁶³ Department of State Pres Release, August 15, 2008

gerekli mesajları iletmek ve kendi çıkarlarını savunmak için Rusya'ya yaptırım uygulamak yerine diyalog ve iş birliğini seçtiğini bildirmiştir.⁵⁰ Buna karşın şunu da belirtmekte fayda vardır ki Rusya-Gürcistan savaşının sona ermesinde asıl görevli olan BM, üzerine düşen görevi yerine getirememiştir. AB de çatışmayı engelleyememiş fakat onun sona erdirilmesinde etkin bir rol oynamıştır.⁶⁴ Hatta bu rolü, büyük güç olan ABD ve uluslararası toplumun yegâne kolektif güvenlik örgütü olan BM'den daha etkin ve hızlı bir şekilde yerine getirmiştir.

6.3) NATO

2008 Rusya-Gürcistan Savaşı'ndan önceki dönemde NATO'nun gündemi Afganistan, füze savunma sistemi, yeni üyelerin dahil edilmesi ve genişleme, Kosova, AKKA gibi konularla oldukça doluydu.⁶⁵ Biraz da bu nedenle savaş sürecinde Gürcistan ile yeterince derin ilişkiler içerisine giremediği söylenebilir. Ayrıca NATO, Gürcistan ile "Üyelik Eylem Planı" yerine "Bireysel Ortaklı Eylem Planı" yapmayı uygun görmüştür. Dönemin Gürcistan Devlet Başkanı Saakaşvili'nin 15 Ağustos 2008'deki konuşması bu açıdan önem arz etmektedir. Saakaşvili'ye göre NATO, sorunlu bölgelerinden dolayı Gürcistan'ı üyeliğe kabul etmedikçe sorun yaratmaya davet etmiş olacaktır.⁶⁶ Tıpkı ABD ve AB gibi savaş esnasında ve sonrasında Rusya'ya karşı yeterince etkili olamayan aktörlerden biri de NATO olmuştur.

14 Eylül 2008 tarihinde NATO Genel Sekreteri Hoop Scheffer, AB'yi Rusya'nın barış gözlemcilerinin sayısını savaş öncesi sayıya düşürmesi konusunda ısrarcı olmamakla eleştirmiştir. Karşılık olarak 18-19 Eylül 2008 tarihinde NATO dışişleri bakanları toplantıları sürerken Rusya Devlet Başkanı Medvedev, NATO'yu barışı garanti altına almak yerine Rusya-Gürcistan savaşını kışkırtmakla itham etmiştir.⁶⁷

AB ve NATO'nun doğuya doğru genişlemesini yakın çevresine müdahale olarak algılayan Rusya her fırsatta bu ihlali dile getirmiş ve bunun bölgedeki huzuru bozduğunu ileri sürmüştür. Medvedev bu yaklaşımından ötürü Batıyı suçlamıştır. Öyle ki zaten yukarıda belirtildiği şekilde; NATO'nun doğuya genişlemesine karşı tepkileri ve her fırsatta bunu dile getirmesi, Ukrayna ve Gürcistan'ın NATO'ya girme hedefleri karşısındaki tutumu ve yansıttığı siyasal baskı, Rusya'nın yakın çevresini koruma konusundaki ciddiyeti hakkında fikir vermektedir.⁶⁸

Rusya'nın bekasını sağlamak maksadıyla izlediği güvenlik politikalarında NATO'nun Soğuk Savaş sonrasındaki dönüşümü de etkili olmuştur. Tıpkı Varşova Paketi gibi Soğuk Savaş döneminin bir ürünü olan NATO, kuruluş felsefesi açısından kolektif savunma örgütüdür. Ancak Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla varlığını sürdürmek için yeni bir görev tanımlı yapmıştır. Başlangıçta sadece kendi üyelerinin güvenliğini sağlamak için savunma maksatlı ve üyelerinin sınırları dahilinde görevli olan örgüt sorumlu olduğu alanın dışına çıkabilecek şekilde yeniden

⁶⁴ Süleyman Erkan, 2008 Rusya-Gürcistan Savaşı ve Uluslararası Toplum" *International Journal of Economic and Administrative Studies* Vol:17 (2016): 45.

⁶⁵ Chicky, "The Russian-Georgian War: Political and Military Implications for U.S. Policy", 2-5.

⁶⁶ Department of State Pres Release, August 15, 2008

⁶⁷ Nichol, "Russia-Georgia Conflict in South Ossetia: Context and Implications for U.S. Interests", 8.

⁶⁸ Julianne Smith, "The NATO-Russia Relationship: Defining Moment or Deja Vu?", *CSIS Project* (2008): 1.

tasarlanmıştır. BM'nin uluslararası toplumdaki en önemli görevi olan kolektif güvenlik misyonunu kendi üzerine almaya çalışan NATO'nun attığı adımlar ile büyük güçler arasında mutabakatla görev almaması örgütün ciddi bir çıkmazı olmuştur. Kolektif savunma örgütü olarak alan içinde kalması ve gelebilecek tehditlere karşı savunma şemsiyesi kurması yerine kolektif güvenlik örgütü gibi davranarak alan dışında sorumluluk almaya çalışan NATO stratejisinin daha uzun süre Rusya'nın yakın çevre politikası ile çatışacağı öngörülebilir.

6.4) Çin

Şangay İşbirliği Örgütü'nün 2008'de Duşanbe'de düzenlediği zirvede Rusya-Gürcistan Savaşı ve Güney Osetya'nın bağımsızlığı konuları gündeme gelmiştir. Sonuç bildirisinde Rusya'nın barışın sağlanması için bölgede iş birliğinin sürdürülmesinde alabileceği aktif role atıfta bulunulmuştur. Ayrıca Gürcistan'ın doğrudan eleştirilmemesine de özen gösterildiği dikkat çekmiştir.⁶⁹ Zirvede Rusya Devlet Başkanı Medvedev, Güney Osetya ve Abhazya'nın bağımsızlıklarının tanınması için üye ülkelerin devlet başkanları ile görüşmüştür fakat beklediği desteği bulamamıştır.⁷⁰

Genel olarak Şangay İş birliği Örgütü'ndeki en güçlü stratejik partneri olarak Rusya'nın safında yer alan Çin'in bu olayda Rusya'ya açık ve basına yansıtacak bir şekilde destek vermemiş olması dikkat çekicidir. Çin, gerek ağırlığını koyarak doğrudan süper güç görüntüsü çizmekten kaçınma çabasından dolayı gerekse kendi içinde Tayvan sorunu gibi bir problemi olduğu için bu konuda temkinli davranmıştır.⁷¹ Genel bağlamda Çin de diğer birçok devlet gibi dengeli bir siyaset izlemiştir.

Sonuç

2008 Rusya-Gürcistan Savaşı, Rusya'nın yakın çevresini korumak amacıyla sert güç dahil her türlü vasıtayı kullanmaktan imtina etmeyeceğini gösteren önemli bir gelişme olarak tarihe geçmiştir. Güney Kafkasya'da yaşanan bu gelişmeden birtakım çıkarımlarda bulunarak Rusya'nın önümüzdeki süreçte Doğu Avrupa veya Kuzey Kutbu gibi muhtemel çatışma alanlarında nasıl bir politika izleyebileceği öngörülebilir hale gelmiştir. Ayrıca NATO'nun alan dışı çıkarları ile Rusya'nın yakın çevre çıkarlarının çatıştığı bölgelerin istikrarsızlaşabileceği görülmektedir.

Türkiye'nin stratejik, askeri ve enerji güvenliği açısından ABD için, bağımsızlıkları ve ekonomik gelişmeleri açısından üç Güney Kafkas ülkesi için önemli bir jeopolitik aktör olduğu ileri sürülebilir. Bu nedenle öncüsü hangi büyük güç olursa olsun Kafkaslarda kurulacak her türlü ittifakta yönlendirici güce sahip bölge ülkelerinin başında Türkiye'nin geldiği söylenebilir. Aynı zamanda bölgesel güçlerden İran'ın da engelleyici veya takviye edici politikaları bölgenin istikrarında önemli bir etken olarak görülebilir.

⁶⁹ Fatih Özbay, ŞİÖ'nün Abhazya ve Güney Osetya Sınavı, http://www.bilgesam.com/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=1793:oenuenabhazya-ve-guene-y-osetya-ile-snav&catid=176:analizler-rusya, 15.05.2012.) Aktaran Esmâ Özdaşlı, "Çin ve Rusya Federasyonu'nun Perspektifinden Şanghay İşbirliği Örgütü", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 4/6 (2012 Bahar): 115.

⁷⁰ Muhammet Yasir Timür, "1996- 2017 Yılları Arasında Şangay İşbirliği Örgütü ve Türkiye", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, 2019), 5.

⁷¹ Bin Yu, "China Stil on-side with Russia", *Asia Times Online*, <http://www.atimes.com/atimes/China/J106Ad01.html>, (Erişim Tarihi: 29.9.2021).

Siyasi açıdan her devletin milli güç unsurlarıyla milli hedeflerinin birbiriyle uyumlu, dengeli ve gerçekçi olması gerektiğinin altı çizilmelidir. Gürcistan'ın milli güç unsurlarına dayanmayan politikalar gütmesi ve bunu büyük güçlerden birine karşı uygulamaya çalışmasının sürdürülebilir olmadığı görülmüştür. Stratejik seviyede kararlar alınırken kurulan ittifakların ve verilen sözlerin ne kadar sağlam olduğunu iyi analiz etmek ve ancak bu şekilde kritik adımlar atmak faydalı olacaktır.

Uluslararası meselelerde büyük güçlerin çıkarları karşılıklı olarak uyuşmasa bile birbirleriyle sıcak çatışmaya girmeyecekleri değerlendirilmiştir. Ancak çıkarlarını savunmak için gerekirse orta ve küçük güçleri kendi siyasetleri doğrultusunda yönlendirebilecekleri söylenebilir. Ayrıca büyük güçlerin kendi iç politikalarındaki hassasiyetleri gözetmeden dış politikada kendilerinden beklenen kritik adımları atmayabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Çin'in Güney Osetya ve Abhazy'a'nın tanınması konusunda çekimser kalmasının nedenlerinden birisinin de kendi iç meselelerine yansiyacak bir sorundan kaçınmaya çalışması olduğu söylenebilir.

Bu araştırmanın sonucunda incelemeye değer iki tartışma konusu ön plana çıkmıştır. Birincisi, dünyanın çok kutuplu sisteme dönüşümünde kırılma noktalarının hangi bölgeler olabileceği konusu, diğeri ise Çin ve Rusya'nın çok kutuplu sistemde büyük güç sorumluluklarını yerine getirme istek ve potansiyeli konusudur.

Beyanname:

- 1. Etik Kurul İzni:** Etik Kurul İzni gerekmemektedir.
- 2. Katkı Oranı Beyanı:** Yazar, makaleye başkasının katkıda bulunmadığını beyan etmektedir.
- 3. Çıkar Çatışması Beyanı:** Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Declarations:

- 1. Ethics approval:** Not applicable.
- 2. Author contribution:** The author declares no one has contributed to the article.
- 3. Competing interests:** The author declares no competing interests.

KAYNAKÇA

Rus Belgeleri

Bingöl, Oktay. "21. Yüzyılda Caydırma Teorisi ve Pratiğinin Değişimi." *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi* 5 (2021): 13-50.

Chicky, John E. "The Russian-Georgian War: Political and Military Implications for U.S. Policy." *Silkroadstudies.Org*.

<http://www.silkroadstudies.org/new/docs/Silkroadpapers/0902Chicky.pdf>
(Erişim Tarihi:05.11.2021).

- Civil.ge Daily News Online, "State Minister Testifies Before War Commission", 10.11.2008, <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=19842>, (Erişim Tarihi: 10.11.2021).
- Cottrill, Yancy. "The Ruckus in the Caucasus: A Case Against Mikheil Saakashvili for Crimes Against Humanity in the August War." *Social Science Research Network* 14 (2011): 225-246.
- Daniels, Robert V. "How to Avoid a New Cold War." *The New Leader* (Online) (Sep 2008): 9-11 <http://search.proquest.com/docview/229081761?accountid=41560>, (Erişim Tarihi: 13.10.2021).
- Danielyan, Emil. "Armenia Rules Out Abkhazia, South Ossetia Recognition" (04 Eylül 2008) <https://www.azatutyun.am/a/1597164.html>. (Erişim Tarihi: 14.10.2021).
- Demir, Sertif. "Avrupa Güvenlik Mimarisinin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye'nin Bu Güvenlik Mimarisindeki Yeri." *Güvenlik Stratejileri Dergisi* 5 (2009): 9-50.
- Diesen, Glenn. *EU and NATO Relations with Russia: After the Collapse of the Soviet Union*. Abingdon: Routledge, 2016.
- Erkan, Süleyman. "2008 Rusya-Gürcistan Savaşı ve Uluslararası Toplum." *International Journal of Economic and Administrative Studies* 17 (2016): 1-24.
- Erkan, Süleyman. "2008 Rusya-Gürcistan Savaşının Bölgesel Etkileri." *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal* 4 (2015): 36-48.
- Erkan, Süleyman. "Güney Osetya Sorunu ve 2008 Rusya-Gürcistan Savaşı." *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 10/13 (Fall 2015): 71-92.
- Ertaş, Uğur. "Güney Osetya Raporu." *TUİC akademi* (25 Kasım 2009). <https://www.tuicakademi.org/guney-osetya-raporu> (Erişim Tarihi: 29.12.2021)
- Gürcistan Krizi Değerlendirme Raporu*. Ankara: USAK Yayınları, 2008.
- Hamilton, Robert E. "August 2008 and Everything After." *Foreign Policy Research Institute* (October 2018): 5-35.
- Hyde-Price, Adrian. *European Security in the Twenty-First Century - The Challenge of Multipolarity*, Routledge. New York: Francis & Tylor Group, 2006.
- Karadeli, Cem. "Soğuk Savaş'ın İlk Aşamasında Doğu Avrupa: Sosyalizm ve Başkaldırı." *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi* 4/1 (Mayıs 2020): 43-73.
- King, Charles. "The Five Day War- Managing Moscow after the Georgia Crisis." *Foreign Affairs* 87/6 (Nov. 2008): 2-11.
- Kissinger, Henry. *Diplomasi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 12. Basım, 2014.
- Marsili, Marco. "The Birth of a (Fake?) Nation at the Aftermath of the Decomposition of USSR. The Unsolved Issue of Post-Soviet 'Frozen Conflicts'." *Proelium* 10 (2016): 161-178.
- Matsuzato, Kimitaka. "The Five-Day War and Transnational Politics – A Semiospace Spanning the Borders between Georgia, Russia, and Ossetia." *Demokratizatsiya* 17 (2009): 228-250.

- Muzalevsky, Roman. "The Russian-Georgian War: Implications For the UN and Collective Security." *OAKA* 4/7 (2009): 29-43.
- Myers, Steven L. "A NEW COLD WAR?" *New York Times Upfront* (September 2008) <http://search.proquest.com/docview/207579974?accountid=41560> (Erişim Tarihi: 09.09.2021).
- Nichol, Jim. "Russia-Georgia Conflict in South Ossetia: Context and Implications for U.S. Interests." *CRS Report for Congress* (13 Ağustos 2008): 1-20.
- Nixey, James. "The Long Goodbye: Waning Russian Influence in the South Caucasus and Central Asia." *Chatham House Briefing* (01.06.2012): 1-16.
- Origins – Current Events in Historical Perspective "2008 South Ossetia War" Ohio State University <http://origins.osu.edu/sites/origins.osu.edu/files/2-2-map286.png> (Erişim Tarihi: 09.10.2021).
- Özdaşlı, Esmâ. "Çin ve Rusya Federasyonu'nun Perspektifinden Şanghay İşbirliği Örgütü." *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 4/6 (2012 Bahar): 108-122.
- Özer, Sanem. "Bağımsızlık Sonrası Gürcistan-Avrupa Birliği İlişkileri." *Uluslararası İlişkiler* 4/15 (Güz 2007): 109-148.
- Özsağlam, Muhittin Tolga. "Sınırlı Tanınan Abhazya Cumhuriyeti ve Rusya'nın Abhazya'daki Rolü." *Kafkasya Çalışmaları - Sosyal Bilimler Dergisi* 6/11, (Kasım 2020): 1-21.
- Paul, Amanda. "The EU and The South Caucasus: How far, how deep?." *Caspian Report Spring* (2013): 89-95.
- Polat, Doğan Şafak. "Kafkasya'da Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan İttifakının Bölgesel Güvenliğe Etkileri." *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 6/2, (Ekim 2019): 248-265.
- Polat, Doğan Şafak. "Kafkasya'da Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan İttifakının Bölgesel Güvenliğe Etkileri." *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 6/2 (Ekim 2019): 248-265.
- Rolofs, Oliver. "A Breeze of Cold War", *Munich Conference on Security Policy* (February 2007) <https://www.securityconference.de/en/about/munich-moments/a-breeze-of-cold-war/> (Erişim Tarihi: 03.08.2021).
- Smith, Julianne. "The NATO-Russia Relationship: Defining Moment or Deja Vu?." *CSIS Project* (2008): 1-16.
- Stockholm International Peace Research Institute "SIPRI Military Expenditure Database", http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database/ (Erişim Tarihi: 22.09.2021).
- Taşcı, Tekin Aycan. "Türkiye-Rusya İlişkileri ve Üst Düzey İşbirliği Konseyi (ÜDİK)." *KARE* (2020): 81-128.
- Tellal, Erel. "Zümrüdüanka: Rusya Federasyonu'nun Dış Politikası." *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 65 (2010): 189-236.

- Timür, Muhammet Yasir. "1996- 2017 Yılları Arasında Şangay İşbirliği Örgütü ve Türkiye." (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, 2019).
- Traynor, Ian ve Black, Ian. "Georgian conflict leaves west reeling and Russia walking tall." *The Guardian* (12.08.2008).
- Tsreteli, Mamuka. "The Impact of the Russia-Georgia War on the South Caucasus Transportation Corridor." *Jamestown Global Research and Analysis* (March 3, 2009): 1-32.
- Tsurtsunia, Zaza. "Gürcistan'da Rus "Yumuşak Gücü" Tarihi (XIXXX. Yüzyıl)." *Türkiye Rusya Araştırmaları Dergisi* 3 (2020): 94-115.
- US Department of State Archive, Department of State Press Release, (August 13, 2008) <https://2001-2009.state.gov/r/pa/prs/ps/2008/index.htm> (Erişim Tarihi: 20.10.2021).
- US Department of State Archive, Department of State Press Release (August 15, 2008) <https://2001-2009.state.gov/r/pa/prs/ps/2008/index.htm> (Erişim Tarihi: 20.10.2021).
- "US Takes Georgian Troops Home from Iraq" *Army Times* (August 12, 2008) <http://veteransforcommonsense.org/2008/08/12/us-takes-georgian-troops-home-from-iraq-2/>, (Erişim Tarihi: 29.12.2021).
- White House Press Release (September 3, 2008).
- Yalçınkaya, Haldun. *Savaş – Uluslararası İlişkilerde Güç Kullanımı*. İstanbul: İmge Kitabevi, Ocak 2008.
- Yu, Bin. "China Stil on-side with Russia" *Asia Times Online*, <http://www.atimes.com/atimes/China/JI06Ad01.html>, (Erişim Tarihi: 29.9.2021).

